

MUINSUSKAITSEAMET

**Muinsuskaitse eritingimused
Harjumaal Rae vallas Vaidasoo külas asuva
Pressimetsa kinnistu
(65303:003:0209)
detailplaneeringule**

Mälestis: kalmistu reg-nr 18882

Anu Kivirüüt

Tartu 2017

Sisukord

1. Sissejuhatus	3
2. Planeeritaval maa-alal asuvad kinnismälestised	3
3. Planeeritava maa-ala ajaloolise asustuse ja hoonestuse, teede- ja tänavatevõrgu, krundistruktuuri ja maastikuelementide analüüs ning hinnang maa-alal säilinud kultuuriväärtuslikele objektidele	3
4. Hinnang planeeringuga kavandatavatele muudatustele mälestise säilimise ja vaadeldavuse ning kultuuriväärtuslike struktuurielementide säilimisele ruumilises kontekstis.....	4
5. Nõuded planeeringu koostamisel mälestiste säilitamise ja vaadeldavuse tagamiseks ning nende kaitsevööndi eesmärkide täitmiseks	4

1. Sissejuhatus

Arvestades asjaolu, et Pressimetsa kinnistu kuulub Vaidasoo küla väljakujunenud struktuuri ning algatatud planeeringu alal kavandatav ehitiste püstitamine ei too mälestise jaoks kaasa märkimisväärsed väljakujunenud ruumilist muutust ja lähtudes kultuuriministri määruse “Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste kord” § 2 lõigetest 3 ja 5 ning Muinsuskaitseaduse § 35¹ esitab Muinsuskaitseamet siinkohal detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimused, mis tuleb kanda planeeringusse eraldi peatükina.

2. Planeeritaval maa-alal asuvad kinnismälestised

Harju maakonnas Rae vallas Vaidasoo külas Pressimetsa kinnistul (65303:003:0209) asub arheoloogiamälestise kalmistu reg-nr 18882 kaitsevöönd (<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=18882>). Objekt on mälestiseks tunnistatud kultuuriministri 27.07.1998 määrusega nr 20 „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ (RTL 1998, 259/260, 1059). Kalmistu kaitsevöönd on määratud Muinsuskaitseadusega (§ 25 p 3) ja selle ulatus on 50 meetrit mälestise piirist. Mälestise väliskontuur ja kaitsevööndi ulatus on nähtav Maa-ameti kaardil kultuurimälestiste kihil.

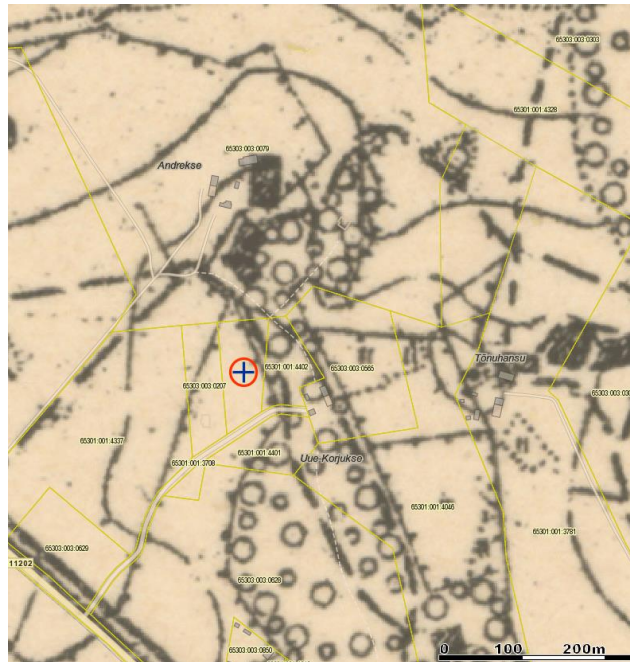
Kalmistul ei ole toimunud arheoloogilisi väljakaevamisi, kuid kohalikud on mäel kaevetöid tehes leidnud nii münte, mõõkasid, odasid, hobuseinventari ja luid. Rahvasuu on rääkinud ka keskaegsest kabelist, mis mingi vande pärast olevat maa alla vajunud.¹

3. Planeeritava maa-ala ajaloolise asustuse ja hoonestuse, teede- ja tänavatevõrgu, krundistruktuuri ja maastikuelementide analüüs ning hinnang maa-alal säilinud kultuuriväärtuslikele objektidele

Pressimetsa kinnistu asub Vaidasoo külatuumikust mõnisada meetrit põhja pool. Kalmistust u 200 meetrit põhja poole jääb arheoloogiamälestis Kultusekivi, reg nr 18886. Kalmistu läheduses on põlised talukohad – Andrekse ja Tõnuhansu (joonis 1). Kalmistu kasutusajaga seotud muistiseid lähikonnas teada ei ole. Pressimetsa kinnistu on hetkel kaetud metsaga.

Mälestisega (kesk- ja varauusaegne kalmistu) seonduv ajalooline maastikukasutus ei ole juba pikka aega enam jälgitav, kuid asulakoha ja selle kaitsevööndi alal on rohkemal või vähemal määral säilinud arheoloogiline kultuurikiht, sh ehituskonstruksioonide jäänused, ja kultuuriväärtusega arheoloogilised leiud (sh inimluud).

¹ Mägiste, 1924. Jüri kihelkonnakirjeldus. Lk 118. Säilitatakse Tartu Ülikooli arheoloogia kabineti arhiivis.

Joonis 1. Pressimetsa kinnistu risti ja ringiga tähistatult Eesti üheverstasel kaardil (1894-1922). Allikas: Maa-ameti geoportaal, ajalooliste kaartide rakendus <http://xgis.maaamet.ee>

4. Hinnang planeeringuga kavandatavatele muudatustele mälestise säilimise ja vaadeldavuse ning kultuuriväärtuslike struktuurielementide säilimisele ruumilises kontekstis

Uute hoonete ja kommunikatsioonide ehitamine mõjutab mälestise ja selle kaitsevööndi alal olevate võimalike arheoloogiliste kultuurikihtide ja kultuuriväärtusega esemete säilimist, kuid vajalike meetmete (sh arheoloogilised uuringud) kasutusele võtmisel on võimalik mälestisele tekitatavat kahju minimeerida. Selleks, et mälestis säiliks maksimaalses ulatuses, tuleks kalmistu alale mitte kavandada uusi, maasse süvendatud vundamentidega hooneid. Vajaduse korral saab rajada vundamendid matusekihist kõrgemale, samuti on võimalik matuste arheoloogiline väljakaevamine. Kalmistu kaitsevööndis peab arvestama võimalusega, et kalmistu ala on seni arvatust laiem ning matuseid leidub ka kalmistu kaitsevööndis.

Maa-aluste matustega kalmistu vaadeldavuse ja säilimise seisukohast ei too kavandatavad ehitised ja vajalike kommunikatsioonide rajamine kaasa märkimisväärset muutust, sest mälestis paikneb suuremas osas juba praegu elumajade õuealadel.

5. Nõuded planeeringu koostamisel mälestiste säilitamise ja vaadeldavuse tagamiseks ning nende kaitsevööndi eesmärkide täitmiseks

1. Planeeringu koostamisel lähtuda kultuuriministri määruse “Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste kord” § 2 lõigetest 3 ja 5 ning Muinsuskaitseseaduse § 35¹ esitatud nõuetest.
2. Kalmistu ja selle kaitsevööndi alal tuleb kaevetöödel tagada arheoloogiliste uuringute läbiviimine. Uuringutega seotud kulud kannab tööde tellija (MuKS § 35 lg 7, § 40 lg 5).

Arheoloogilisi uuringuid võib läbi viia vaid Muinsuskaitseameti vastava tegevusloaga ettevõtja (MuKS § 34 lg 4, § 36).

3. Ressursside ja uuringumahu paremaks planeerimiseks soovitab Muinsuskaitseamet arheoloogilise uurimise jagada kahte etappi:
 - 1) planeeringu või projekti koostamise käigus viia läbi arheoloogiline eeluuring, et selgitada välja kultuurikihi olemus ja infomahukus, sh võimalus, et kalmistu ulatub ka planeeringualale. Eeluuringu tulemuste alusel saab korrigeerida ehitusala asukohta ning hinnata edasiste uuringute mahtu, metoodikat ja maksumust
 - 2) uuring projektis kaevetöödega hõlmatud alal (majade vundamendiaugud, trassid) - vastavalt eeluuringu tulemustele saab uuringu läbi viia kas arheoloogilise jälgimise meetodil kaevetööde ajal või *in situ* ladestunud kultuurikihi, sh inimluustikud, olemasolu korral arheoloogilise kaevamise meetodil enne ehitustöid..
4. Mälestistel ja nende kaitsevööndis tuleb ehitus- ja kaevetööde teostajal eelnevalt Muinsuskaitseametist taotleda väikesemahuliste tööde luba (MuKS § 24; <https://www.muinsuskaitseamet.ee/et/load> - Loataotlus kinnismälestisel, selle kaitsevööndis ja muinsuskaitsealal väiksemahulisteks töödeks).
5. Arvestades piirkonna arheoloogiapärandi rohkust tuleb pinnasetöodel arvestada kultuuriväärtusega leidude ja arheoloogilise kultuurikihi ilmsikstuleku võimalusega ka väljaspool mälestise ja selle kaitsevööndi ala. Muinsuskaitseadusest tulenevalt (§§ 30-33, 44³) on leidja kohustatud tööd katkestama, jätma leiu leiukohta ning teatama sellest Muinsuskaitseametile.
6. Mälestise olemusest lähtuvalt (arheoloogiline asulakoht) ei ole põhjust seada muinsuskaitsealisi eritingimusi vaatesektoritele, ehitusjoonele, hoonestuse kõrgusele, krundi täisehitusprotsendile, ehitusmahtudele, välisviimistlusmaterjalidele, katusekujule ja piiretele või määratleda ehituskeelualasid.